

DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-54-63>

УДК 336.7:336.64

СТРАТЕГІЧНЕ УПРАВЛІННЯ ДІЯЛЬНІСТЮ КОРПОРАТИВНИХ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ НА ФОНДОВОМУ РИНКУ

STRATEGIC MANAGEMENT OF THE ACTIVITIES OF CORPORATE AGRICULTURAL ENTERPRISES ON THE STOCK MARKET

Мостова Анастасія Дмитрівна
доктор економічних наук, доцент,
Університет імені Альфреда Нобеля
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-3998-3441>

Mostova Anastasiia
Alfred Nobel University

У статті розглянуто теоретичні аспекти стратегічного управління публічним корпоративним підприємством на фондовому ринку. Розкрито стратегічні цілі і завдання корпоративного управління. Показано, що основною стратегічною метою підприємства, акції якого котируються на фондовій біржі, є зростання ринкової капіталізації. Зазначено, що досягнення стратегічної мети потребує формування та реалізації системи фінансових та нефінансових цілей з переорієнтацією корпоративного управління на зростання вартості бізнесу. Систематизовано ринкові та корпоративні показники оцінювання результативності корпоративного аграрного підприємства на основі концепції управління вартістю. Побудовано механізм стратегічного управління діяльністю корпоративного аграрного підприємства на фондовому ринку, що включає формування інформаційно-аналітичної основи прийняття рішень, формування стратегічних цілей і засобів їх досягнення, реалізацію корпоративного управління, моніторинг і контроль реалізації стратегічних і тактичних рішень.

Ключові слова: вартісно-орієнтоване управління, корпоративна стратегія, аграрні підприємства, ринкова капіталізація, фондовий ринок.

The article discusses the theoretical aspects of strategic management of a public corporate enterprise on the stock market. The strategic goals and tasks of corporate management are disclosed. It is shown that the main strategic goal of an enterprise whose shares are listed on the stock exchange is the growth of market capitalization. It is noted that the achievement of the strategic goal requires the formation and implementation of a system of financial and non-financial goals with a reorientation of corporate management on the growth of business value. Article systematizes market and corporate performance indicators of the corporate agricultural enterprise based on the value based management. Market indicators reflect the level of investment attractiveness of the company for potential investors. The financial indicators of a public company are based on data from the financial statements and reflect the effectiveness of financial management. Non-financial indicators characterize the level of corporate social responsibility and reputation, which indirectly affects the demand for shares on the stock market. A mechanism of strategic management of the activities of a corporate agricultural enterprise on the stock market has been developed. It includes the formation of information and analytical basis for decision-making, the formation of strategic goals and tools of their achievement, the implementation of corporate management, monitoring and control of the implementation of strategic and tactical decisions. Strategic goals and tools involve management of the company's market capitalization, economic efficiency, and reputation. Market capitalization management involves value based management, share price management, management of the number of shares in circulation. Management of economic efficiency is aimed at increasing liquidity, profitability of assets and equity, financial stability, improvement of business activity. Reputation management covers corporate social responsibility, principles of sustainable development, public relations and other activities aimed at improving the image of the company. It is shown that the implementation of the developed mechanism will ensure a comprehensive increase in the value of the agricultural enterprise and increase investment attractiveness and long-term development.

Keywords: value-oriented management, corporate strategy, agricultural enterprises, market capitalization, stock market.

Постановка проблеми. Стратегічний розвиток корпоративних аграрних підприємств потребує ефективних управлінських рішень та адаптації до змін глобального бізнес-середовища. Українські аграрні холдинги продовжують залучати капітал на міжнародних фондових ринках. Проте, вихід українських публічних компаній на іноземні фондові біржі засвідчив низку системних проблем корпоративного управління, що не дозволяють повністю реалізувати потенціал стратегічного розвитку шляхом емісії цінних паперів. Стратегічними пріоритетами діяльності аграрних підприємств в умовах фондового ринку є не тільки високі індикатори економічної ефективності, ліквідності, стабільного фінансового стану, а й перспективні показники інвестиційної привабливості, які свідчать про довіру інвесторів і високий потенціал розвитку у довгостроковому періоді [10]. Визначені обставини вимагають від українських аграрних компаній трансформації корпоративних бізнес-моделей та їх орієнтації на максимізацію вартості бізнесу. Високі результати діяльності підприємств на фондовому ринку, зокрема, зростання ринкової капіталізації, дають змогу розширювати бізнес, впроваджувати нові технології та інновації, реалізовувати перспективні інвестиційні проєкти, здійснювати закордонну експансію та досягати поставлених бізнес-цілей. Тому актуальним завданням є обґрунтування перспектив стратегічного розвитку публічних аграрних підприємств з урахуванням їх діяльності на фондових ринках.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Найбільш вагомий науковий внесок у дослідження питань стратегічного управління розвитком аграрного сектора здійснили іноземні та українські автори: L. Chari, R. P. Mohanty, T. Copeland, R. Morin, S. Jarrell, В. Г. Андрійчук, Г. М. Калетнік, О. В. Климчук, Т. В. Колесник, С. В. Коляденко, Д. Ф. Крисанов, Л. І. Курило, М. Й. Малік, П. С. Мартинюк, Л. М. Пронько, П. Т. Саблук, В. А. Фостолович, О. Г. Шпикуляк, О. М. Шпичак, В. В. Юрчишин та інші. Особливостям корпоративного управління у аграрному секторі присвячено наукові праці Н. Е. Деевої, П. Т. Саблука, М. П. Ліщинського, Ю. М. Кривця, Н. П. Резнік, І. В. Фурман, І. В. Кривов'язюка та інших науковців.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Специфіка стратегічного управління корпоративними аграрними підприємствами в умовах фондового ринку потребує поглиблення та подальших наукових досліджень.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою статті є дослідження теоретичних підходів до корпоративного управління публічним аграрним підприємством на основі зростання вартості та обґрунтування механізму стратегічного управління його діяльністю на фондовому ринку.

Виклад основного матеріалу дослідження. Стратегічне управління діяльністю аграрних підприємств на фондовому ринку є невід'ємною складовою фінансової стратегії та загальної корпоративної стратегії розвитку бізнесу [11]. Стратегія у загальному розумінні охоплює глибокий і обґрунтований аналіз поточного стану компанії з визначенням сильних і слабких сторін, систему стратегічних цілей та засобів їх досягнення, перелік показників та індикаторів для оцінки результативності стратегії та засоби моніторингу і контролю її реалізації.

Головною стратегічною метою публічного аграрного підприємства, акції якого котируються на біржі, є зростання вартості на фондовому ринку, що вимірюється розміром ринкової капіталізації. Пріоритетні фінансові та нефінансові цілі стратегічного управління комплексно забезпечують максимізацію ринкової капіталізації корпорації. Фінансові цілі зазвичай включають формування оптимальної структури капіталу та зобов'язань, зростання ліквідності та платоспроможності, забезпечення прибутковості, інвестування у розвиток підприємства, забезпечення добробуту акціонерів [12]. Основними нефінансовими цілями, що впливають на попит на акції компанії на фондовій біржі та відповідно на ринкову капіталізацію, є дотримання принципів сталого розвитку та корпоративної соціальної відповідальності, підтримання позитивного іміджу і репутації серед широкого кола стейкхолдерів, корпоративне управління на засадах прозорості та ділової етики.

Ринкова капіталізація суттєво впливає на економічне зростання як окремого підприємства, так і аграрного сектора в цілому. Агрохолдинги проходять процедуру лістингу на фондових біржах, щоб отримати доступ до капіталу та диверсифікувати ризики. Ринкова капіталізація відображає вартість акцій компанії та є важливим індикатором її результативності на фондовому ринку.

Українські емітенти потребують довгострокових інвестицій та залучення капіталу на вигідних умовах, що в свою чергу сприяє зростанню ринкової вартості акцій та підвищення добробуту акціонерів. Під ринковою вартістю

розуміють ринкову капіталізацію акціонерного товариства за вирахуванням зобов'язань [3]. Стратегічною метою діяльності публічної компанії на фондовому ринку є максимізація ринкової капіталізації та забезпечення оптимальної структури капіталу.

Управління ринковою капіталізацією – це процес управління ринковою вартістю компанії для досягнення стратегічних цілей шляхом управління ціною акції та кількістю акцій в обігу. Механізми управління ринковою капіталізацією публічного аграрного підприємства зосереджені на: управлінні вартістю на основі концепції Value Based Management [2];

- управлінні ціною акції;
- управлінні кількістю акцій у обороті.

Міжнародний досвід управління ринковою капіталізацією на основі вартості передбачає реструктуризацію компанії та її бізнес-моделі. Подальший перехід на вартісно-орієнтоване управління передбачає механізми створення вартості у компанії та впровадження методології кількісного виміру результативності: внутрішні реформи та перетворення, реорганізація структурних підрозділів і бізнес-процесів, створення нових можливостей зростання бізнесу [3].

Концепція VBM полягає у формуванні системи індикаторів економічної ефективності та зростання вартості акціонерного товариства, як-от чистий прибуток, ринкова капіталізація, економічна додана вартість, дохід акціонерів тощо [8]. Дохід акціонерів може включати сплачені дивіденди та зростання цін їх акцій. Відповідно до концепції, стратегічною фінансовою ціллю корпорації є забезпечення мінімального рівня прибутковості та перевищення прибутковості над вартістю капіталу (власного чи залученого). Компанія має бути забезпечена грошовими коштами для виплати зобов'язань та дивідендів акціонерам, рекапіталізації чистого прибутку. Для перебування внутрішніх бізнес-процесів компанії на створення цінності необхідні фінансова та інвестиційна стратегія, розробка, моніторинг і контроль цільових стратегічних показників фінансової та нефінансової результативності та ефективності бізнесу, інструменти та механізми управління ринковою капіталізацією як головним індикатором діяльності корпорації на фондовому ринку.

Управління вартістю публічного підприємства включає наступні етапи: оцінка поточної ринкової вартості, розробка системи показників на основі концепції створення вартості, виявлення ключових чинників зростання вартості та їх аналіз, прогнозування вартості у

довгостроковому і короткостроковому періоді, оцінка внеску структурних підрозділів компанії у вартість, створення ефективної системи контролю вартості бізнесу та мотивації менеджерів на основі зростання вартості [2]. Виділяють два основні інструменти управління вартістю компанії – дивідендна політика та опціони емітента (наприклад, для підвищення мотивації персоналу).

Максимізація вартості є пріоритетом акціонерів, які є головними стейкхолдерами публічної компанії. У бізнес-практиці використовуються широкий спектр інструментів, цільових індикаторів і показників для вимірювання вартості. Зокрема, індикатори оцінювання вартості компаній, акції яких торгуються на фондовій біржі, базуються на ринковій інформації (курс акції, дивідендні виплати, ринкова капіталізація) і відображають зростання вартості за період [4]. Для оцінювання ефективності публічних компаній з метою максимізації вартості використовуються показники управління грошовими потоками, структури капіталу та фінансової стійкості, ліквідності і платоспроможності компанії. Ці показники є внутрішніми, оскільки вартість, створювана на фондовому ринку у вигляді зростання курсу акцій та дивідендних виплат акціонерам, є похідною від внутрішньої вартості, створюваної керівництвом компанії. На рис. 1 систематизовано показники оцінювання результативності діяльності корпоративного аграрного підприємства на фондовому ринку основі концепції управління вартістю.

Найважливішими індикаторами інвестиційної привабливості емітента для потенційних інвесторів та зростання попиту на акції є ринкові мультиплікатори, зокрема, розмір ринкової капіталізації та інші показники вартості. Чим вищими є вартісно-орієнтовані показники, тим привабливішою є компанія для потенційних інвесторів на фондовому ринку [5].

У концепції вартісно-орієнтованого управління використовуються основні моделі оцінки підприємств: модель економічної доданої вартості (Economic value added – EVA); модель ринкової доданої вартості (Market value added – MVA); модель рентабельності інвестицій за грошовими потоками (Cash flow return on investment – CFROI); модель акціонерної доданої вартості (Shareholder value added – SVA) [13]. Основою цих моделей вартісно-орієнтованого оцінювання публічних підприємств є дисконтування грошових потоків та загальновідомі підходи оцінювання економічної ефективності корпорацій, як-от при-

Рис. 1. Показники оцінювання результативності корпоративного аграрного підприємства на основі концепції управління вартістю

Джерело: розроблено автором за даними [1; 5]

бутковість інвестицій, прибутковість активів і капіталу, чистий прибуток на акцію та інші [4].

Фінансові показники публічної компанії базуються на даних фінансової звітності і відображають результативність фінансового менеджменту та привабливість компанії для потенційних інвесторів. Однак, ці показники не враховують чинники, які впливають на курс акцій на фондовій біржі. Нефінансові показники характеризують рівень соціальної відповідальності корпорації та її репутацію, що опосередковано впливає на попит на акції на фондовому ринку.

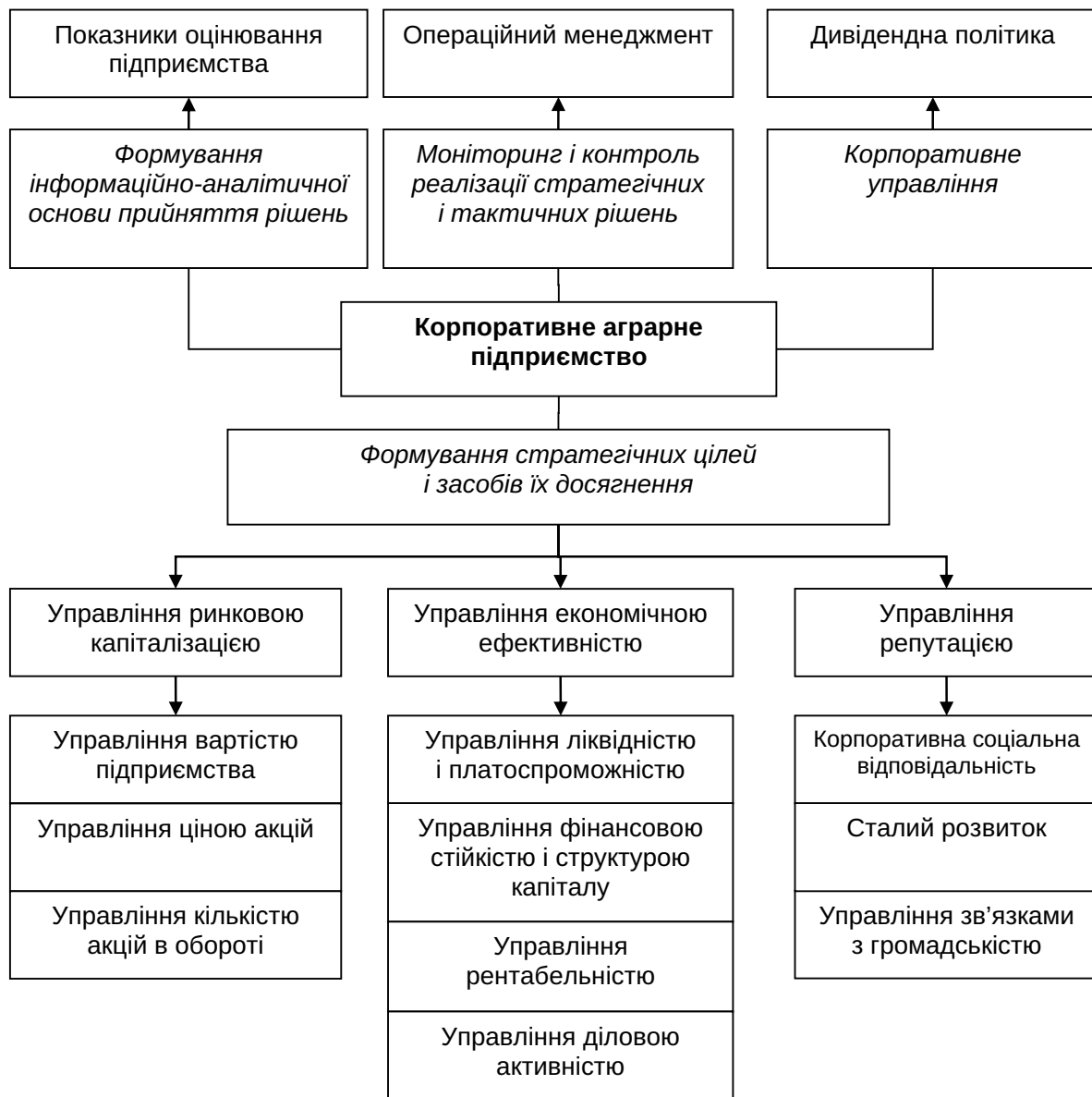
Таким чином, корпоративні показники засвідчують ефективність корпоративної стратегії та фінансового менеджменту підприємства, але не завжди відображають очікування учасників фондового ринку щодо довгострокових результатів створення вартості. Тому курс акцій на біржі не завжди залежить від фінансової чи нефінансової результативності компанії.

На рис. 2 показано розроблений механізм стратегічного управління діяльністю корпоративного аграрного підприємства на фондовому ринку.

Динаміка ринкової капіталізації залежить від багатьох зовнішніх та внутрішніх чинників. В умовах розвинених світових фондових ринків ціна акцій формується під впливом ринкових чинників та відображає оцінку вартості бізнесу емітента на ринку. Одним із таких чинників є очікування інвесторів і їх поведінка, на яку впливає позитивна чи негативна інформація про компанію [7]. Нефінансові показники публічної корпорації пов'язані із окремими її діями та заходами, які впливають на поведінку інвесторів та їх схильність до придбання акцій емітента на фондовій біржі.

Розмір ринкової капіталізації прямо залежить від рівня інвестиційної привабливості підприємства, а отже, курсу акції. Стратегічні методи управління ринковою ціною акцій спрямовані на підвищення ефективності господарської діяльності, рентабельності акціонерного капіталу, підвищення прозорості управління, покращення іміджу та інвестиційної привабливості підприємства серед широкого кола стейкхолдерів, зокрема, PR-заходи.

Стратегічні заходи, спрямовані на зростання ринкової вартості акцій, включають

Рис. 2. Механізм стратегічного управління діяльністю корпоративного аграрного підприємства на фондовому ринку

Джерело: розроблено автором за даними [1; 5]

дослідження та аналіз внутрішніх організаційних та фінансових проблем, удосконалення продуктової стратегії, оптимізацію бізнес-моделі, розвиток системи планування, корпоративної структури, системи управлінського обліку тощо [14]. Окрім цього, необхідний постійний моніторинг і контроль реалізації стратегічних заходів для удосконалення управління та покращення результатів. Стратегічні та тактичні управлінські заходи мають бути спрямовані на зростання вільного грошового потоку, зниження собівартості, адміністративних та комерційних витрат, підвищення показників економічної ефективності діяльності фірми [11].

Управління ринковою вартістю акцій компанії базується на максимізації грошових потоків за рахунок зростання продажів, ефективного операційного менеджменту, підвищення рентабельності акціонерного капіталу підприємства. Підвищення інвестиційної привабливості акцій компанії полягає у зростанні її доходності для потенційного інвестора та мінімізації ризиків. Для досягнення цієї стратегічної цілі необхідно реалізувати управлінські заходи, спрямовані на покращення фінансового стану емітента, формування дивідендної політики, розкриття інформації про діяльність компанії, захист прав і інтересів акціонерів, дотримання кращих практик корпоративного управління [7].

Управління ринковою капіталізацією на основі кількості акцій в обігу здійснюється шляхом нової емісії та збільшення кількості акцій, консолідації, дроблення та викупу акцій. Ці заходи впливають на ціну акції і відповідно ринкову капіталізацію на фондовій біржі. Проведення IPO є прибутковим на початку життєвого циклу корпорації на фондовому ринку, однак, для забезпечення довготривалого позитивного зростання ціни акцій необхідно коректно оцінювати її перед емісією та не завищувати балансову вартість капіталу. У довгостроковому періоді для забезпечення стабільного зростання курсу акцій компанії необхідно гарантувати захист інтересів усіх груп акціонерів, дотримуватися принципів прозорості і відкритості при розкритті інформації про діяльність фірми, підтримувати позитивний імідж серед стейкхолдерів, у тому числі і шляхом заходів із корпоративної соціальної відповідальності, здійснювати стратегічні і тактичні управлінські заходи щодо максимізації вартості на рівні корпорації [11]. Під час консолідації акцій відбувається зменшення їх кількості у обігу, що може бути наслідком значного падіння курсу акцій та свідчити про кризовий стан компанії. Негативним наслідком консолідації є зниження рівня ринкової капіталізації. Однак, у міжнародній практиці були випадки позитивної прибутковості корпорацій після консолідації акцій, зокрема, коли цей захід обумовлений умовами лістингу на фондовій біржі [5]. Більшість учасників фондового ринку позитивно сприймають інформацію про дроблення акцій, хоча це суттєво не змінює ні доходів акціонерів, ні майбутніх грошових потоків компанії. Дроблення акцій свідчить про зростання вартості корпорації та перспективи розвитку [6]. Як і збільшення дивідендів, зворотний викуп акцій у інвесторів свідчить про стабільність і перспективність корпоративного підприємства. Однак, на відміну від зростання дивідендів, зворотний викуп вказує на те, що акції компанії є недооціненими і менеджери таким чином інвестують капітал на вигідніших умовах. При оголошенні компанії про зворотній викуп курс акцій зростає.

Таким чином, стратегічне управління діяльністю корпоративного аграрного підприємства

на фондовому ринку передбачає зростання вартості у довгостроковій перспективі, що вимірюється розміром ринкової капіталізації. Управління ринковою капіталізацією потребує від компанії комплексних заходів і інструментів, спрямованих на підвищення економічної ефективності, покращення репутації і іміджу серед акціонерів та суспільства, реалізації принципів прозорого корпоративного управління та розкриття інформації, проведення системного моніторингу і контролю. Зростання ринкової капіталізації підприємства є результатом підвищення прозорості бізнесу, оптимізації бізнес-процесів, ефективною дивідендною політикою, мотивації персоналу та корпоративного управління, покращення відносин з інвесторами.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Стратегічне управління діяльністю аграрних підприємств на фондовому ринку тісно взаємопов'язано з фінансовою стратегією та корпоративною стратегією. Головною стратегічною метою публічного аграрного підприємства є зростання ринкової капіталізації, що забезпечується досягненням фінансових та нефінансових цілей. Механізми управління ринковою капіталізацією корпоративного аграрного підприємства ґрунтуються на основі концепції Value Based Management для управління ціною акції та їх кількістю акцій в обігу. Для вимірювання результативності досягнення стратегічних цілей використовуються ринкові та корпоративні показники, орієнтовані на зростання вартості підприємства для акціонерів.

Механізм стратегічного управління діяльністю аграрного холдингу на фондовому ринку передбачає формування інформаційно-аналітичної бази прийняття рішень на основі системи показників з орієнтацією на оцінювання вартості, обґрунтування стратегічних цілей і засобів їх досягнення, зокрема, цілей управління ринковою капіталізацією, економічною ефективністю, репутацією, формування системи корпоративного управління та дивідендної політики, а також системи моніторингу і контролю. Реалізація розробленого механізму забезпечить комплексне зростання вартості підприємства та підвищення інвестиційної привабливості і довгострокового розвитку.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Brigham E. F., Ehrhardt M. C. Financial management : theory & practice. Australia : Cengage Learning, 2020. 1161 p.
2. Chari L., Mohanty R. P. Understanding value creation: the shareholder value perspective. *LBS Journal of Management & Research*. 2009. P. 1226.

3. Copeland T., Koller T., Murrin J. Valuation: measuring and managing the value of companies. Third edition. McKinsey&Company Inc. John Wiley & Sons, Inc. 2000. 492 p.
4. Mills R., Rowbotham S., Robertson J. Using economic profit in assessing business performance. *Management Accounting*. 1988. P. 3438.
5. Morin R., Jarrell S. Driving shareholder value: value-building techniques for creating shareholder wealth. N.Y.: McGraw-Hill, 2001. 404 p.
6. Peterson D. R., Peterson P.P. A further understanding of stock distributions: the case of reverse stock splits. *The Journal of Financial Research*. 1992. Vol. 15. Issue 3. P. 189205.
7. Shamimul H., Norman B.O. The impact of firm's level corporate governance on market capitalization. *The Journal Of Investment Management*. 2015. P. 119131.
8. Дєєва Н. Е. Вартісні моделі стратегічного управління корпораціями. *Агросвіт*. 2015. № 19. С. 9–15.
9. Калетнік Г. М. Стратегіко-інституційні засади ефективності використання потенціалу аграрного сектору економіки. *Економіка. Фінанси. Менеджмент: актуальні питання науки і практики*. 2015. № 1. С. 315.
10. Кривов'язюк І. В., Бурбан О. В. Формування механізму управління ринковою капіталізацією підприємства для досягнення цілей стратегії його інвестиційної діяльності. *Інтелект XXI*. 2021. № 4. С. 5054.
11. Ліщинський М. П. Формування стратегії корпоративного управління в суб'єктах корпоративного підприємництва аграрного сектору економіки України. *Формування ринкових відносин в Україні*. 2018. № 1 (200). С. 115–122.
12. Малік М. Й., Минка А. П., Шпикуляк О. Г. Структура та розвиток аграрних формувань. Агропромисловий комплекс України: стан, тенденції та перспективи розвитку / За ред. П. К. Канінського. Київ : ННЦ УАЕ, 2005. 292 с.
13. Момот Т. В. Вартісно-орієнтоване корпоративне управління: від теорії до практичного впровадження: Монографія. Харків : ХНАМГ. 2006. 380 с.
14. Фурман І. В., Гонтарук Я. В. Теоретичні основи формування стратегії розвитку аграрних підприємств зернового напрямку. *Інвестиції: практика та досвід*. 2019. № 23. С. 8087.

REFERENCES:

1. Brigham E. F., Ehrhardt M. C. (2020) Financial management : theory & practice. Australia : Cengage Learning. 1161 p.
2. Chari L., Mohanty R.P. (2009) Understanding value creation: the shareholder value perspective. *LBS Journal of Management & Research*, pp. 1226.
3. Copeland T., Koller T., Murrin J. (2000) Valuation: measuring and managing the value of companies. Third edition. McKinsey&Company Inc. John Wiley & Sons, Inc. 492 p.
4. Mills R., Rowbotham S., Robertson J. (1988) Using economic profit in assessing business performance. *Management Accounting*, p. 3438.
5. Morin R., Jarrell S. (2001) Driving shareholder value: value-building techniques for creating shareholder wealth. N.Y.: McGraw-Hill. 404 p.
6. Peterson D. R., Peterson P. P. (1992) A further understanding of stock distributions: the case of reverse stock splits. *The Journal of Financial Research*, vol. 15(3), pp. 189–205.
7. Shamimul H., Norman B. O. (2015) The impact of firm's level corporate governance on market capitalization. *The Journal Of Investment Management*, pp. 119131.
8. Dieieva N. E. (2015) *Vartisni modeli stratehichnoho upravlinnia korporatsiiamy* [Value models of strategic management of corporations]. *Ahrosvit – Agroworld*, vol. 19, pp. 915. [in Ukrainian]
9. Kaletnik H. M. (2015) *Stratehiko-instytutsiini zasady efektyvnosti vykorystannia potentsialu ahrarnoho sektoru ekonomiky* [Strategic and institutional foundations of the efficiency of using the potential of the agrarian sector of the economy]. *Ekonomika. Finansy. Menedzhment: aktualni pytannia nauky i praktyky – Economics. Finances. Management: topical issues of science and practice*, vol. 1, pp. 315. [in Ukrainian]
10. Kryvoviazuk I. V., Burban O. V. (2021) *Formuvannia mekhanizmu upravlinnia rynkovoio kapitalizatsiieu pidpriemstva dlia dosiahnennia tsilei stratehii yoho investytsiinoi diialnosti* [Formation of a mechanism for managing the market capitalization of the enterprise to achieve the goals of its investment activity strategy]. *Intelekt XXI – Intelligence XXI*, vol. 4, pp. 5054. [in Ukrainian]
11. Lishchynskiy M. P. (2018) *Formuvannia stratehii korporatyvnoho upravlinnia v subiektakh korporatyvnoho pidpriemnytstva ahrarnoho sektoru ekonomiky Ukrainy* [Formation of the strategy of corporate management in subjects of corporate entrepreneurship in the agrarian sector of the economy of Ukraine]. *Formuvannia rynkovykh vidnosyn v Ukraini – Formation of market relations in Ukraine*, vol. 1(200), pp. 115122. [in Ukrainian]

12. Malik M. Y., Mynka A. P., Shpykuliak O. H. (2005) *Struktura ta rozvytok ahrarnykh formuvan. Ahropromyslovyi kompleks Ukrainy: stan, tendentsii ta perspektyvy rozvytku* [Structure and development of agrarian formations. Agro-industrial complex of Ukraine: state, trends and prospects of development]. Kyiv: NNTs UAle. 292 p. [in Ukrainian]
13. Momot T. V. (2006) *Vartisno-orientovane korporatyvne upravlinnia: vid teorii do praktychnoho vprovadzhenia* [Value-oriented corporate management: from theory to practical implementation]. Kharkiv: KhNAMH. 380 p. [in Ukrainian]
14. Furman I. V., Hontaruk Ya. V. (2019) *Teoretychni osnovy formuvannia stratehii rozvytku ahrarnykh pidpryemstv zernovoho napriamu* [Theoretical foundations of the formation of a strategy for the development of agrarian enterprises in the grain sector]. *Investytsii: praktyka ta dosvid – Investments: practice and experience*, vol. 23, pp. 8087. [in Ukrainian]